

Ik zie, ik zie wat jij niet ziet

Elke baby denkt in beelden - logisch, want ze kennen nog geen taal. Dat verandert als ze gaan praten, maar niet bij elk kind. Meer dan de helft van de kinderen blijven toch vooral visueel-ruimtelijke denkers, zoals dat officieel heet. Daar kunnen ze veel plezier van hebben, maar ook last omdat de wereld zo talig is. Hoe herken je of je kind een beelddenker is en hoe kun je het helpen?

De leerkracht vertelt een spannend verhaal over een meisje dat in een bos langs een grote boom loopt. Het verhaal gaat verder, maar jouw kind hoort 'grote boom' en ziet hem tot in detail voor zich. Kronkelende takken, bladeren in allerlei kleuren, beestjes die over de takken marcheren en dan de lucht in vliegen en richting wolken cirkelen - wolken in allerlei vormen, bijvoorbeeld een locomotief met stoomwolkjes... Prachtig die fantasie, maar het is geen wonder dat je kind de vraag van de leerkracht over de avonturen van het meisje niet kan beantwoorden. Zijn of haar eigen gedachten gingen associatief, in beelden, een heel andere kant op. Herkenbaar? Dan is jouw kind misschien wel een beelddenker.

Visueel-ruimtelijke denker

Dat sommige mensen in beelden denken en anderen meer in taal, wordt nog niet heel lang erkend. Wel weten we dat iedereen als beelddenker begint. Baby's kennen nog geen taal en doen al hun ervaringen op door wat ze zien, voelen, horen en proeven. Langzaam maar zeker leren ze woorden aan voorwerpen te koppelen. Dat gaat bij de een sneller dan bij de ander, maar in groep drie of vier, wanneer kinderen leren lezen en schrijven, ontstaat er een tweedeling. Een deel van de kinderen gaat vooral in taal denken: wanneer ze aan een bal denken, zien ze ook de letters b-a-l voor zich, terwijl een ander deel vanuit beelden blijft denken en een bal voor zich ziet, compleet met kleur en beweging. In de volksmond spreek je over taaldenkers versus beelddenkers. De officiële termen

zijn auditief-volgordelijke denkers versus visueel-ruimtelijke denkers, maar voor het gemak spreken we hier over taal- en beelddenkers.

Creatief

De oorzaak voor de verschillende manieren van denken ligt in de hersenen. Je linkerhersen helft houdt zich meer bezig met taal, volgorde, tijd, analyse en logica. Rechts vind je onder meer zintuigen, kleuren, dromen, ritme en ruimte. Taaldenkers gebruiken hun linkerhersen helft eerder, beelddenkers hebben een voorkeur voor hun rechterhersen helft. Dat levert mooie creatieve gedachten op, maar in ons onderwijssysteem, dat voornamelijk door taaldenkers is ontworpen en vol zit met geschreven en gesproken opdrachten, lopen beelddenkers vaak tegen problemen aan.

Logopediste Maria Krabbe, die met kinderen met spraak- en leerproblemen werkte,

gebruikte halverwege de vorige eeuw als eerste Nederlandse de term 'beelddenker'. Ze constateerde dat deze kinderen steeds vaker tegen problemen aanliepen omdat de maatschappij steeds taliger werd. Ze ontwierp daarom methodes om beelddenkers te helpen. Montessori-leerkracht en later onderwijskundige Nel Ojemann combineerde het gedachtengoed van Krabbe met het proefschrift van kinderpsychiater Kamp: 'Speldiagnostiek'. Vanaf de jaren zestig ontwikkelde ze een non-verbaal onderzoeksmiddel: het Ojemann wereldspel, waarmee je kunt vaststellen of iemand een beelddenker is. Dit onderzoeksmiddel wordt nog steeds gebruikt. Kinderen krijgen daarvoor 160 kleine voorwerpen; blokken, cilinders, bomen, dieren, voertuigen, hekken et cetera en moeten daar een dorp van bouwen. De manier waarop ze dat doen én het eindresultaat vertellen of ze wel of geen beelddenker zijn.

>

Beeldrekenen

In de Verenigde Staten heeft het Mind Research Institute een nieuwe, beeldende manier van rekenonderwijs ontwikkeld. Het is onder meer bedacht voor kinderen met taalachterstanden, maar door de visuele aanpak sluit het ook goed aan bij beelddenkers. Het is visueel rekenonderwijs dat digitaal wordt aangeboden en waarbij kinderen leren door te doen en te ervaren tijdens games, in plaats van dat de stof in letters en woorden wordt aangeboden. De methode heet ST Math, waarbij ST afkomstig is van 'Spatial Temporal reasoning'; redeneren in ruimte en tijd. ST Math werkt voornamelijk beeldend, en verbindt de geleerde begrippen daarna met symbolen en taal. Duizenden scholen in de VS werken ermee. In ons land wordt de methode nog niet gebruikt. BRON MINDRESEARCH.ORG & STMATH.COM

32 plaatjes per seconde

Hoewel de diagnose dus vrij goed te stellen valt, staan onderzoeken over beelddenken nog in de kinderschoenen, vertelt Tineke Verdoes. Zij is remedial teacher en auteur van verschillende boeken over dit onderwerp. “Neurowetenschappers vinden beelddenken lastig te onderzoeken,” zegt ze. “Waarschijnlijk komt dit doordat beelddenkers beelden, geuren, geluiden en tastervaringen gebruiken in hun gedachtegang, en die elementen zitten op verschillende plekken in de hersenen. De meeste onderzoeken tot nu toe gaan over wat beelddenken is, hoe je het kunt diagnosticeren en over methodes die beelddenkers kunnen helpen. Gelukkig zijn er ook verschillende manieren om beelddenkers te helpen en wijst wetenschappelijk onderzoek uit dat veel ervan heel effectief zijn.” Maar hoe weet je of je kind mogelijk een beelddenker is, en onderzocht zou moeten worden? Tineke Verdoes: “Een beelddenker ziet zo’n 32 plaatjes per seconde in het hoofd. Ter vergelijking: op tv zien we 25 beelden per seconde en taaldenkers zien ongeveer twee woorden per seconde.

Bovendien horen beelddenkers vaak ook bijpassende geluiden in hun hoofd en ze voelen veel. Dat is zóveel dat het kind continu bezig is om die stortvloed aan beelden en indrukken in het gareel te krijgen en daardoor afgeleid en dromerig oogt. Dit laatste zie je ook vaak bij kinderen met ADD, ADHD of dyslexie, maar dat wil niet zeggen dat het hetzelfde is. Soms krijgen kinderen, als ze niet goed getest worden, ten onrechte het etiket AD(H)D of dyslexie, terwijl ze eigenlijk beelddenkers zijn. Maar met de juiste diagnostiek is het goed te onderscheiden.”

Informatie-brij

Wanneer je kind een beelddenker is, wil dat niet zeggen dat het ook problemen ervaart. Verdoes: “53 procent van alle kinderen boven de tien jaar is beelddenker. Zij hebben visualisatie nodig om te denken. Maar deze beelddenkers zijn in twee groepen verdeeld. Type 1, dat is ruim zestig procent van deze groep, zijn kinderen die behalve beelddenker ook goed in taal denken zijn. En/of ze zijn zo intelligent dat ze veel compensatiestrategieën hebben ontwikkeld om de linker- en rechterhersenhelft goed te laten samenwerken, waar-

Beroemde beelddenkers

Dat je het als beelddenker ver kunt schoppen blijkt uit dit lijstje met beroemde beelddenkers. Niet dat ze er allemaal op zijn getest, maar hun werk, hun karakter en hun aanpak wijzen erop.

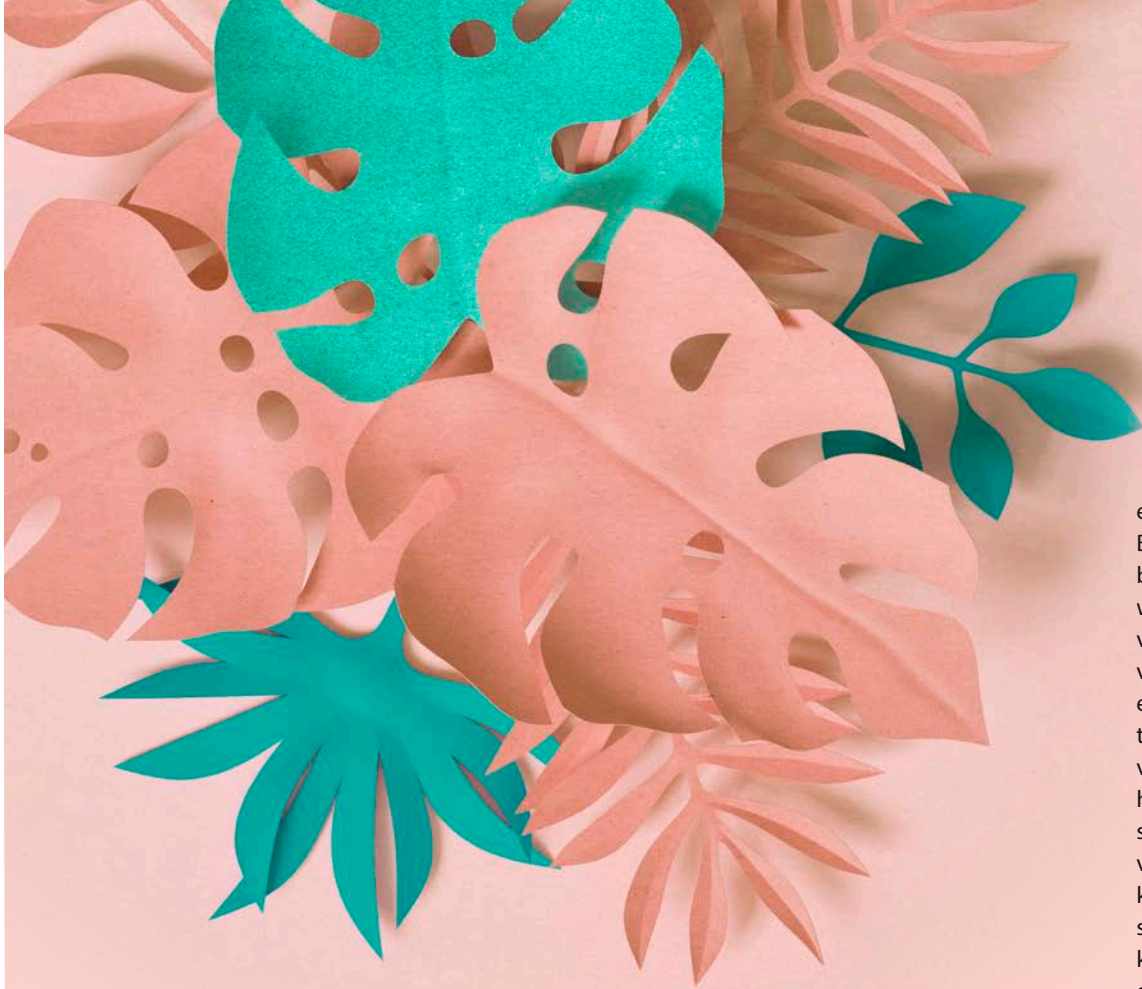
- **Albert Einstein (natuurkundige)**
- **Alexander Graham Bell (uitvinder)**
- **Cher (zangeres/actrice)**
- **Britney Spears (zangeres)**
- **Jamie Oliver (kok)**
- **John Lennon (zanger)**
- **Steve Jobs (oprichter Apple)**
- **Vincent van Gogh (schilder)**
- **Whoopi Goldberg (actrice)**

door ze de beeldenstroom goed in banen kunnen leiden. Type 2, de overige veertig procent van deze groep, en dus ongeveer twintig procent van alle (10+) kinderen, heeft echt last van het beelddenken, en deze kinderen hebben hulp nodig.” Die hulp kan goed gegeven worden, bijvoorbeeld door een remedial teacher die zich in beelddenken heeft gespecialiseerd. Deze kan je kind helpen met leerstrategieën die passen bij hoe je kind denkt. Verdoes: “Voor beelddenkers is alle informatie één grote brij. Daar kiezen ze steeds uit wat voor hen het best voelt of waar ze associatief aan denken. Daardoor hebben ze veel problemen met logische volgorden en tijd: gisteren, vandaag en twee jaar geleden halen ze makkelijk door elkaar. Door ze te helpen met volgordelijkheid, krijgen ze meer grip op de wereld. Ik geef ze houvast met methodes voor spelling en rekenen, maar ook voor bijvoorbeeld opruimen. Dit laatste kun je als ouder ook doen. Beelddenkers kunnen wel opruimen, maar ze hebben ‘116’ beginmogelijkheden, dat verlamt ze. Wanneer je ze helpt met een begin, in een voor hen logische volgorde, gaat het beter.”

Is mijn kind een beelddenker

Om zelf te kunnen checken of jouw kind een beelddenker is, kun je kijken of je specifieke eigenschappen herkent. Wanneer je meer dan de helft van de volgende vragen met ‘ja’ beantwoordt, is de kans groot.

- Kan je kind goed puzzelen?
- Houdt het veel van tv kijken en/of spelen op de spelcomputer?
- Speelt het graag met constructie-speelgoed?
- Kan het helemaal opgaan in een fantasiewereld?
- Wordt het makkelijk afgeleid?
- Moet je instructies vaak herhalen?
- Heeft het moeite met het vertellen van een verhaal?
- Is het perfectionistisch en gevoelig voor kritiek?
- Vult het bij het zelf voorlezen woorden in: zegt het b.v. ‘papa’ terwijl er ‘vader’ staat?
- Is het slecht in opruimen?
- Voelt het veel dingen goed aan?
- Ging het laat lopen?
- Wiebelt het veel?
- Eerst doen en dan denken?
- Is het creatief?
- Herinnert het zich gebeurtenissen gedetailleerd?
- Heeft het gevoel voor humor?

Over het algemeen móéten beelddenkers zich wel aanpassen aan de talige maatschappij omdat taaldenken nu eenmaal de norm is.

Intuïtie

Omdat een beelddenker tegen nogal wat hobbels aanbotst, zou je haast denken dat het een handicap is. Maar denken in beelden levert juist ook heel veel moois op en is het belangrijk om deze kanten van je kind te koesteren. Tineke Verdoes: “Beelddenkers kunnen voor elk probleem wel vijftien oplossingen bedenken. Ze zijn heel creatief en inventief. Ze vinden vaak op intuïtie de juiste oplossing. Kinderen die in beelden denken starten vaak het spel binnen een groep op. Met een doos en een paar blikjes beginnen ze een creatief spel of slaan ze direct aan het knutselen. Ze maken vaak woordgrappen, want ze hebben meestal een goed gevoel voor humor doordat ze associatief denken. Niet voor niets zijn veel stripschrijvers beelddenkers. Wat ook mooi is, is dat beelddenkers vooral naar overeenkomsten kijken en veel minder naar verschillen. Daarom zijn ze in groepen heel vaak de verbinders. Ze zijn daardoor *open minded*. Ze kunnen ook goed de essentie weergeven: ze kijken namelijk naar lichaamstaal en naar wat iemand niet zegt.

Ze kijken als het ware voorbij de taal, nemen het hele plaatje in zich op. Ze zijn ook meesters in architectuur, muziek en kunst. Daarmee maken ze de wereld een beetje mooier.”

Gelukkig is er YouTube

Sabine van der Heijden is moeder van de in beelden denkende tweeling Tim en Thom (10). Sabine: “We dachten lang dat ze heel verlegen waren, want als we ergens binnenkomen klampen ze zich aan ons vast. Nu blijkt dat ze dat doen omdat ze eerst de omgeving in zich opnemen: ze kijken waar alles is en staat, voordat ze zich kunnen ontspannen. Ze hebben het nodig om het geheel te zien, zodat ze

een goed beeld kunnen vormen. Bij specifieke handvaardigheidopdrachten bekijken ze daarom als het kan ook eerst wat het eindresultaat moet worden, het voorbeeld van de leerkracht. Anders geven ze aan de deelstapjes volledig hun eigen interpretatie en ontstaat er een totaal ander resultaat. Ze houden enorm van knutselen. Tim het meest. Dan bouwt hij van papier, lege melkpakken en versneden dozen enorme kunstwerken en vertelt daar een heel verhaal bij dat alle kanten opgaat. Heel grappig, die fantasie. Wel lastig is dat ze moeilijk woorden kunnen geven aan wat ze voelen. Daarom gebruiken we gesprekskaartjes waar tekeningetjes en heel concrete vragen opstaan. Dat geeft ze houvast, anders weten ze niet waar ze moeten beginnen met vertellen. Ik merk ook dat ze in beelden denken doordat ze een route kunnen uitleggen aan de hand van gebouwen, bruggen en bomen. Straatnamen kennen ze niet. En aan hen uitleggen hoe iets ingewikkelds in elkaar zit, werkt meestal niet. Maar gelukkig is er YouTube, daar kijken we samen veel naar. Bijvoorbeeld filmpjes van achtbaanritten in de Efteling. Pas als ze die gezien hebben, durven ze erin. Op school kunnen ze hun beelddenken redelijk goed compenseren met hun intelligentie. Het is wel extra vermoeiend voor ze, al dat compenseren, dus in het weekend houden we het meestal maar een beetje rustig.” 🌿

Meer weten?

Wil je weten of je kind een beelddenker is? Laat het dan testen door een expert die bevoegd is een Individueel Diagnostisch Beelddenk Onderzoek (wereldspel) af te nemen. Blijkt het inderdaad zo te zijn en heeft het er last van, dan kan de remedial teacher je kind helpen met leerstrategieën die passen bij zijn of haar manier van denken.

LEZEN: ‘Denken in Beelden’ van Tineke Verdoes. Daarnaast schreef zij o.m. ‘De jonge beelddenker’ en ‘Beelddenker in het voortgezet onderwijs’. Stichtingbeelddenken.nl, Kindinbeeld.nl, Kindertalenten.nl